

ШТРАФНІ БАЛИ ЯК АДМІНІСТРАТИВНЕ СТЫГНЕННЯ

*Ковальова О.В., завідувач кафедри адміністративного права
та адміністративного процесу ОДУВС, к.ю.н., с.н.с.*

Законом «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо вдосконалення регулювання відносин у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху» від 14.07.2015 № 596-VIII [1] повноваження щодо розгляду справ про адміністративні правопорушення було надано працівникам відповідних підрозділів МВС, що забезпечують безпеку дорожнього руху, які мають спеціальні звання, а також було закріплено норму, згідно з якою відповідальність за правопорушення у сфері забезпечення дорожнього руху, що зафіксовані в автоматичному режимі, буде нести юридична або фізична особа, за якою зареєстровано транспортний засіб.

Так, відповідно до Кодексу України про адміністративні правопорушення (далі – КУпАП) адміністративну відповідальність за правопорушення у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху, зафіксовані в автоматичному режимі (за допомогою технічних засобів, що дають змогу здійснювати фотозйомку або відеозапис та функціонують згідно із законодавством про захист інформації в інформаційно-телекомунікаційних системах), несуть юридичні та фізичні особи, за якими зареєстровано транспортний засіб [2]. Тобто, у разі коли адміністративне правопорушення у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху зафіксовано в автоматичному режимі, посадова особа підрозділу Міністерства внутрішніх справ України, що забезпечує безпеку дорожнього руху, встановлює особу, за якою зареєстровано відповідний транспортний засіб.

Постанова про накладення адміністративного стягнення за правопорушення у сфері безпеки дорожнього руху, зафіксовані в автоматичному режимі, може виноситися без участі особи, яка притягається до адміністративної відповідальності.

Постанова надсилається фізичній або юридичній особі, за якими зареєстровано транспортний засіб, протягом трьох днів з дня винесення (складення) рекомендованим листом із повідомленням на адресу місця реєстрації (проживання) фізичної особи (місцезнаходження юридичної особи). При чому днем отримання постанови є дата, зазначена в поштовому повідомленні про вручення її особі, за якою зареєстровано транспортний засіб, або повнолітньому члену сім'ї такої особи. У разі якщо особа, за якою зареєстровано транспортний засіб, відмовляється від отримання постанови, днем отримання постанови є день проставлення в поштовому повідомленні відмітки про відмову в її отриманні. За бажанням власника транспортного засобу інформація про фіксацію в автоматичному режимі адміністративного правопорушення у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху, вчиненого на належному йому транспортному засобі, може передаватися з використанням повідомлень рухомого (мобільного) зв'язку або електронної пошти.

Власник транспортного засобу або особа, яка ввезла транспортний засіб на територію України, звільняється від адміністративної відповідальності за правопорушення у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху, зафіксоване в автоматичному режимі, у разі якщо: ним надана інформація, що транспортний засіб вибув з його володіння внаслідок протиправних дій інших осіб, або щодо протиправного використання іншими особами номерних знаків, що належать його транспортному засобу; протягом 14 днів з моменту отримання постанови про накладення адміністративного стягнення за правопорушення у сфері безпеки дорожнього руху, зафіксоване в автоматичному режимі, особа, яка фактично керувала транспортним засобом на момент вчинення вказаного правопорушення, звернеться особисто або за допомогою засобів телекомунікаційного зв'язку у порядку, визначеному Кабінетом Міністрів України, до уповноваженого підрозділу Національної поліції із відповідною заявою про визнання зазначеного факту адміністративного правопорушення та згоди на притягнення до адміністративної відповідальності. Тобто виходить, що презумпція невинуватості в даному випадку не має сили, адже власники транспортного засобу зобов'язані доводити власну невинність. Проте якщо за порушення водія зупинив патрульний, то відповідальність несе водій, і постанова про накладення адміністративного стягнення буде вручена патрульним водієві.

Цікаво, що законодавець передбачив особливий порядок виконання постанови про накладення адміністративного стягнення у вигляді штрафу за правопорушення у сфері безпеки дорожнього руху, зокрема, зафіксовані і в автоматичному режимі, тобто нову гнучку заохочувальну систему сплати штрафів. Так, у разі сплати фізичною або юридичною особою п'ятдесяти відсотків розміру штрафу протягом п'яти банківських днів з дня вручення постанови про накладення адміністративного стягнення, така постанова вважається виконаною. А у разі несплати штрафу протягом тридцяти днів з дня вручення постанови про накладення адміністративного стягнення стягується пеня у подвійному розмірі штрафу.

Законом «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо вдосконалення регулювання відносин у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху» було також встановлено фіксований розмір штрафу, а не межі «від і до», при чому чинним став мінімальний із передбачених розмірів штрафу.

Однак штраф за правопорушення у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху, зафіксовані в автоматичному режимі, може бути накладено на громадянина після використання ним штрафних балів – ще одного нововведення даного закону.

Відповідно до ст.271 КУпАП штрафні бали є стягненням, що накладається на громадян за правопорушення у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху, зафіксовані в автоматичному режимі, установлені цим Кодексом.

Кожному громадянину, який має право керування транспортним засобом, щороку з початку року (з дня отримання права керування транспортним засобом) і до кінця року нараховується 150 балів.

Звертає на себе увагу, що штрафні бали (50 за кожне правопорушення) передбачені лише в санкції ч.1, 2 ст.122 КУпАП «Перевищення встановлених обмежень швидкості руху, проїзд на заборонний сигнал регулювання дорожнього руху та порушення інших правил дорожнього руху». Інші адміністративні правопорушення на транспорті передбачають настання переважно штрафу як основного виду стягнення.

У разі фіксації правопорушення у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху в автоматичному режимі від загальної кількості балів громадянина, який вчинив правопорушення, вираховується кількість штрафних балів, передбачених відповідною статтею Особливої частини КУпАП.

У разі якщо розмір стягнення у вигляді штрафних балів перевищує залишок балів громадянина, штрафні бали накладаються відповідно до залишку незалежно від розміру штрафних балів, зазначених у відповідній статті КУпАП.

З юридичної точки зору нововведення у вигляді штрафних балів набуло чинності з 7 листопада 2015 року, однак фактично держава ще не готова до застосування даного стягнення. Це окремий раз підтверджує той факт, що деякі законодавчі норми, до яких зокрема було привернено неабияку увагу суспільства, не розраховані на сучасні реалії, адже не можуть бути втілені в життя з різних причин, зокрема нестачі фінансів, суперечності законодавства, відсутності належного технічного обладнання тощо. Законодавці посилаються на позитивний закордонний досвід з впровадження штрафних балів.

У той же час, майже у всіх країнах, які використовують штрафні бали, вони спрямовані на додаткове стимулювання водіїв до безпечної їзди та недопущення повторності порушень. Наприклад, у Франції до основних видів стягнень (штраф, позбавлення права керування транспортним засобом) ще запроваджена 12-бальна система штрафних балів. Молодим водіям, які вперше отримують посвідчення, нараховують 6 балів і якщо впродовж 3-х років вони не порушують встановлених правил, їм нараховується ще 6 балів і загальна їх кількість складає 12 балів. За певні види порушень крім стягнення знімається відповідна кількість балів. Наприклад, за проїзд на червоний сигнал світлофора знімається 4 бали, за розмови по телефону – 2 бали, за невикористання ременів безпеки – 3 бали, за керування у нетверезо-

му стані – 6 балів. Кількість балів, які знімаються за перевищення дозволеної швидкості руху, залежить від рівня перевищення. Якщо дозволена швидкість перевищена більше ніж на 50 км/год – знімається 6 балів. При керуванні без порушень упродовж 6 місяців водієві, у якого було знято 1 бал, цей бал повертається. Для повернення знятих балів більше одного необхідно керування без порушень упродовж 3-х років. У разі, якщо балів залишається мало, водій має право один раз на рік пройти курси з вивчення правил дорожнього руху (плата за курси 500 євро) і відновити половину втрачених балів. У випадках, коли водій втрачає 12 балів, його посвідчення вилучається на 6 місяців. Після закінчення цього строку та успішного складання теоретичного іспиту, а також за наявності позитивних результатів медичного огляду, водій отримує нове посвідчення та 12 балів. Нарахування та зняття балів здійснюється МВС автоматично при накладенні стягнень чи видачі посвідчень водія. Аналогічна практика і в деяких інших країнах [3].

В Україні ж передбачено, що якщо водій не витратив штрафні бали, вони не переносяться на наступний рік. Це може виступити своєрідним стимулом до їх масового витрачання в останній день року перед списанням, що загострить питання безпечності на дорогах, яке і так є актуальним напередодні новорічних свят. На наш погляд, штрафні бали мають бути спеціальним заходом забезпечення безпеки дорожнього руху, який не виключає застосування штрафів, а доповнює їх. В іншому разі це виглядає як своєрідна індульгенція, і коли ця система фактично запрацює, відчуття тимчасової безкарності може призвести до збільшення порушень правил дорожнього руху і небезпеки на дорогах.

Література:

1. Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо вдосконалення регулювання відносин у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху» від 14.07.2015 № 596-VIII [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/596-19/paran20#n20>. – Назва з екрану.
2. Кодекс України про адміністративні правопорушення від 07.12.1984 № 8073-X [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/80731-10>. – Назва з екрану.
3. Матусяк С. Юристи попереджають, що законопроект про штрафні бали неконституційний [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.autocentre.ua/news/law/yuristi-poperedzhayut-scho-zakonoproekt-pro-shtrafni-bali-nekonstitutsiyniy-mb-65110.html>. – Назва з екрану.